

THE SHADOWY SOCIETY: ESOTERICISM AND SECRECY IN REDEFINING COLLECTIVE IDENTITIES IN THE EUROPEAN POLITICS AND CULTURE OF THE 20TH CENTURY

**Constantina Raveca Buleu, PhD, Researcher, Romanian Academy, „Sextil Pușcariu”
Institute for Linguistics and Literature, Cluj-Napoca**

Abstract: Starting from the second half of the 19th century, the main issue of Europe's collective identity has been the nation state, which meant, on the one hand, the acceptance of living within borders, and on the other the restraints and the complacency of ethnicity. Derived from the universalistic rationality of the 18th century, the way esotericism understood the collective identity inquiringly challenged the „living inside borders” complex. Leaving aside the masses, the esoteric thinkers favored the belonging to an alternative, intellectual and hidden, immanent „Tradition”, whose protagonists are marked individuals, mainly structured in secret societies. According to this understanding, the instructed, initiated elite will redeem the society, not the amorphous or the critical masses. „Traditional” secret elites do not recognize borders, and their rhetoric is rather global than regional. The paper intends to analyze the challenging esoteric identity message heralded by the spiritual societies of the first half of the 20th century, linking them to the European, mainly right oriented politics. A special attention will be given to the „global” structures of the beyond borders conspiracy feelings, which is a major outcome of the clash between a society managed by surveillance and the freedom loving individual. Apart from several specific, historical case analyses (the Nazi Germany, or Mussolini's Italy), the presentation will also insist on the esoteric presence in mid-war Romania, and on the publications which retaliated it (Buletin anti-iudeo-masonic; Telegraful Român), generating a climate of social suspicion and even xenophobia.

Keywords: esotericism, Freemasonry, Romania, Nazi Germany, Thulegesellschaft, fascism, collective identity

Nu e nimic mai tentant în abordarea identității elitiste și secrete (cel puțin în intenție) generate de ezoterisme decât seducătoarea ipoteză a lui Wouter J. Hanegraaf¹, care plasează ezoterismul occidental în trena Marii Polemici Narrative (Grand Polemical Narrative), pe care, în decursul secolelor, cultura occidentală și-a construit identitatea. Aceasta face din orice construcție identitară o spunere continuă de povestiri gemene, de construcții de sine, eminamente pozitive, și retorici *despre celălalt* transpuse în negativ (considerând că *celălalt* este reductibil la ceea ce nu vrem să fim). Deseori, această negativizare a conținut tot ceea ce astăzi asociem cu ezoterismul occidental, fără să ținem seama de discrepanța dintre felul în care imaginația polemică îi prezintă pe ezoterici și cum se dovedesc ei a fi la o privire mai atentă. Ceea ce nu exclude reconsiderări, precum cea operată de secolul al XIX-lea, care, la nivelul unor grupuri definite elitist, își aproprie ocultul Luminilor și îl integrează pozitiv în construcția identitară, apreciind că inventarea unei tradiții ezoterice poate reprezenta o alternativă viabilă la un „celălalt” normativ, comun, fie că este vorba despre stat, națiune, regim politic sau religie de stat. Deseori, alternativa implică un mesaj global, generos (dacă un asemenea termen poate fi pus în ecuație cu elitismul și secretomania ezoterismelor), ceea ce

¹ *Polemical Encounters. Esoteric Discourse and Its Others*, Edited by Olav Hammer and Kocku von Stuckard, Brill Academic Publishers, Leiden-Boston, 2007, p. 109

nu îndepărtează suspiciunea ce planează asupra acestor fenomene, indiferent de epocă, și nici diabolizarea lor.

Argumentul principal al acestei hașurări constante a fenomenelor ezoterice și a societăților secrete complementare lor vizează implicarea acestora în spațiul politic și se construiește obsesiv în perimetrul teoriilor conspirației. Departe de a fi inocenți, ezotericii alimentează ei înșiși escaladarea conspiraționismului, fie prin implicarea parțial (sau chiar deloc) voalată în revoluții politice, fie prin declarații explicite. O asemenea declarație îi aparține lui René Guénon, care, în lucrarea sa din 1921, *La Théosophisme, histoire d'un pseudo-religion*, declară: „Dedesubturile politice sau politico-religioase ale ocultismului și ale organizațiilor care țin mai mult sau mai puțin de el sunt cu siguranță mult mai demne de atenție decât întregul aparat fantasmagoric cu care el a crezut de cuviință să se înconjoare pentru-a le ascunde mai bine profanilor”².

Faptul că majoritatea ezoterismelor operează în aria circumscrisă de ceea ce Hugh Urban numește „sindromul secretului” (în studiul omonim) favorizează construcțiile imagologice maniheiste și oferă exotericilor suficiente goluri informaționale pentru completări ficționale funeste. Orice tentativă sau suspiciune legată de permearea puterii politice de către mișcări mai mult sau mai puțin ezoterice declanșează diabolizări la palierul imaginarului colectiv, cazul francmason fiind ilustrativ în acest sens, reacție dublată deseori de atitudinea defensivă feroce a puterii politice, regimurile de dreapta din perioada interbelică (chiar și cele care încorporează fragmentar aspecte ezoterice și beneficiază de acțiunea societăților secrete) demonstrând din plin intoleranța față de acestea. În spațiul românesc, campania de ură împotriva constructului conspiraționist iudeo-masonic se poartă atât în mediul publicațiilor de larg consum, cât și în cel politic, de factură legionară.

Astfel, *Buletinul anti-iudeo-masonic*, apărut în 1930 și subintitulat *Organ al Institutului de Cercetări Iudeo-Masonice* (secondat, pe un ton mai rafinat, de *Telegraful român*), sub masca unei instanțe obiective, aflate în slujba Adevărului, are pretenția de a deconspira scopurile oculte ale multor organizații, inițiative politice internaționale, atitudini și fenomene culturale (Liga Națiunilor, Statele Unite ale Europei, Banca Internațională, pacifismul, teozofia, feminismul, interconfesionalismul, freudismul etc) și oferă potențialilor cititori un debușeu perfect pentru toate nemulțumirile, cultivarea urii fiind întotdeauna rentabilă. Ținta predilectă este Francmasoneria, suspectată că ar urmări distrugerea elementului românesc, adică identitatea națională, în ciuda asigurării furnizate de *Buletinul Marelui Orient al României* privind caracterul creator, reformator, creștin și patriotic al masoneriei române, inclusiv al elementului iudaic din ea. Punctul amplitudinal al disputei are în centru vandalizarea sediului Lojii *Înfrățirea* din București, în data de 10 decembrie 1929. În sfera puterii politice din România interbelică, un act radical îndreptat împotriva ezoterismelor este desființarea lojilor prin decret regal (1938), în plin avans al dreptei.

În exuberantul tablou ezoteric din La Belle Époque, transnațional și elitist prin excelență, sufismul se convertește în perimetrul inițiatic din care vor germina ulterior câteva mesaje ezoterice orientate spre o identitate restrictivă, definită național sau rasial. Astfel, inițierea lui Guénon la sufism de către Ivan Aguéli, pictor și autor suedez format în

² Apud: Gérard & Sophie de Sède, *Ocultismul în politică. De la Pitagora până în zilele noastre*, ed. a II-a, revizuită, traducere din limba franceză de Radu I. Petrescu, Editura Nemira, București, 2006, p. 7

eclectismul anarhisto-ezoteric al epocii, inițiat în ordinul Sufi Arabiyya Shadhiliyya (e primul care stabilește o ramură sufi în Europa), reverberează în perioada interbelică în masiva influență a filosofului francez la palierul spiritual al câtorva ideologii de dreapta, legionarismul românesc fiind ilustrativ în acest sens, mai ales grație guénonismul cultivat de către Vasile Lovinescu, sau, ocultat și convertit în studii academice, de către Mircea Eliade. În cazul lui Vasile Lovinescu, Tradiția guénoniană furnizează cadrul unei demonstrații sofisticate a calității *Daciei Hiperboreene* de centru spiritual suprem, de depozitar al „tradiției primordiale”. Aceasta nu echivalează însă cu o unilateralizare a guénonismului românesc în direcția dreptei, deoarece mesajul universalist al Tradiției guénoniene este preluat și dezvoltat fără derapaje ideologice de spirite precum Mihail Vâlsan sau Marcel Avramescu.

În Italia, guénonismul se suprapune ideologiei extremiste grație lui Julius Evola, care preia multe dintre ideile maestrul său francez. De pildă, una dintre obsesiile începutului de secol XX, cu prelungiri extremist-spiritualiste în perioada interbelică, este „criza Occidentului”, explicată de către René Guénon, în *Criza lumii moderne* (1927), prin întreruperea transmiterii Tradiției. Soluția guénoniană la această criză, tipică celei de a patra ere, *kali yuga*, este apelul la spiritualitatea Orientului. Julius Evola dezvoltă această perspectivă în lucrarea sa din 1934, *Revolta împotriva lumii moderne*. Ironic, interesul pentru spiritualitatea orientală permează mediile occidentale grație unei facțiuni ezoterice dezavuate de Guénon, teosofia.

Ofițer de artilerie în Primul Război Mondial, influențat de gândirea lui Nietzsche (fascinat mai ales de conceptul de *Supraom*) și de studiile lui Bachofen (de la care preia dihotomia *civilizației uraniene – civilizației telurice*³), pictor avangardist și autor de texte dadaiste (*Arta abstractă* și *Cuvintele obscure ale peisajului interior*, publicate în 1920 de Tristan Tzara), Julius Evola își începe parcursul ezoteric grație teosofiei. Considerată de Guénon drept o inversiune a adevăratei Tradiții, teosofia își formulează corpusul doctrinar în jurul ideii de *philosophia perennis* (formulă ce descrie inițial intuiția lui Marsilio Ficino despre originea comună, primordială, a tuturor religiilor), aliniindu-se astfel unei tradiții universaliste în care intră martinismul, francmasoneria și guénonismul. Și guénonismul, deoarece baza Tradiției promovate de către gânditorul francez este credința că există un singur adevăr universal, *philosophia perennis*, revelat umanității la începuturi și exprimat în diferite religii prin intermediul mitului și al simbolului, forme exoterice care exprimă o esență eternă, anistorică, ezoterică.

Inițial incongruent cu fascismul naționalist și suspicios față de originile dubioase ale Cămășilor negre, Evola simpatizează în anii '20 cu Mussolini, considerându-l o alternativă ceva mai dezirabilă în raport cu regimul politic existent. Semnificativă în acest gir este și insistența discursului mussolinian asupra unui nou tip de italian, mai puternic, viril, uranic,

³ Evola inversează teza evoluției din Bachofen, asociind *uranicul* cu primordialitatea și *teluricul* cu declinul, asimilabil modernității. De asemenea, el consideră că prin acțiune uranică se produce regrouparea omului într-un statut de centralitate ca Absolut Individual. O altă idee pe care Evola o preia de la Bachofen, pentru a o dezvolta ulterior în direcția propriilor sale teorii, are în centru matriarhatul. Dacă, la Bachofen, matriarhatul reprezintă o fază primară în evoluția civilizației, la Evola el ține eminate de lumea Sudului îndepărtat, unde s-au dezvoltat culturile Zeiței Mame (Isis, Ishtar, Demeter etc), care prezidează teluricul, opuse zeităților masculine, legate de cultele solare și de război, produs al culturilor nordice. La nivelul acestei dihotomii, gânditorul italian îi datorează mult lui Otto Weininger, în concepția căruia numai bărbatul poate aspira la viața eternă a spiritului, femeia fiind legată de pământ și de simțuri.

ceea ce-l încurajează pe Evola să spere într-un rol de ghid pe culoarul care conduce fascismul italian înspre Tradiție. Primul contact al lui Evola cu Tradiția guénoniană i se datorează lui Arturo Reghini, matematician, mason și teosof, împreună cu care el editează o publicație ocultistă intitulată *Ur* (1927-1929), a cărei apariție încetează odată cu discordia care se instalează între doi: Evola îl acuză pe Reghini că folosește revista în scopuri masone, iar Reghini reclamă paternitatea unor idei dezvoltate în *Imperialismul păgân*, cartea lui Evola din 1928.

Replica evoliană o constituie revista *La Torre* (1930), subintitulată *O revistă pentru diferitele expresii ale Tradiției Unice*, în paginile căreia se asumă un fascism radical, de forță pură, aristocratic, lipsit de compromisuri, opțiune nedezmințită nici după căderea regimului mussolinian. Astfel, judecat în 1951 pentru conspirație în vederea instaurării fascismului în Italia, Evola consideră acuzația ca fiind ridicolă, deoarece, în orizontul ideilor sale, fascismul italian reprezintă o formulă slabă. Revenind la era mussoliniană, radicalismul acestei perspective implică printre altele și argumentarea eligibilității păgânismului roman ca bază pentru fascism, în detrimentul creștinismului, poziție ce-i aduce nu numai reacțiile negative ale Vaticanului, ci și mefiența lui Mussolini care semnează în 1929 Concordatul cu Biserica catolică. Mai mult decât atât, speranțele lui Evola de a canaliza fascismul italian spre Tradiție se spulberă atunci când presa fascistă condamnă *La Torre*, iar regimul o interzice după cinci numere. Retras de pe scena politică, Evola scrie mai multe lucrări în spiritul guénonismului, atacând antroposofia steineriană și psihanaliza freudiană, diferențiind între magia degenerată, marcată de un exces de ceremonial, și magia practică de el, în care intră elemente hermetice, alchimice și de magie sexuală (experimentată de grupul din jurul revistei *Ur*, în care o figură aparte face romanciera Maria de Naglowska), continuare oarecum firească a interesului său pentru tantrism⁴, cultivat în etapa sa teosofică, grație lui Decio Calvari.

În 1933, Evola are o altă tentativă de metamorfozare în maestru spiritual suprem al fascismului italian în calea sa spre Tradiție și își convertește eșecul, previzibil de altfel, într-o lamentație: „Unii spun că fascismul a ruinat italienii. Eu aș spune contrariul [...] că italienii au ruinat fascismul”. Reabilitarea lui Evola pare cu puțință grație traducerii în germană a *Imperialismului păgân* și cronicilor bune, datorate, potrivit lui Evola însuși, mai degrabă convingerii criticilor germani că el „reprezintă” fascismul italian. Oricum, în 1934 el este invitat să conferențieze în Germania, aventura soldându-se cu dezamăgirea ambelor părți. Nici traducerea *Revoltei contra lumii moderne* (1935) nu-l ridică în grațiile puterii, cronicile favorabile nereușind să contracareze suspiciunea ce-l înconjoară și pe care elitismul convingerilor sale nu face decât s-o alimenteze. Investigat în 1938 de către Karl Maria Wiligut⁵ (supranumit „Rasputinul lui Heinrich Himmler”), Evola este catalogat drept ignorant în ceea ce privește instituțiile germanice preistorice și semnificațiile lor, iar propunerile sale „utopice” sunt ignorate. În 1941, Evola schimbă tactica și începe să scrie despre rasă (*Sinteze*

⁴ Concentrat pe activarea energiilor sexuale în cadru ritualic, beneficiind de ajutorul alcoolului și al halucinogenelor, scopul fiind elevarea conștiinței la nivelul suprem al fuziunii cu divinitatea feminină Shakti, care animă întregul univers.

⁵ În anul următor, Wiligut este subiectul unei alte investigații soldate cu excluderea din SS, motivată de internarea lui într-un azil din Salzburg între 1924-1927, când a suferit de halucinații crezându-se moștenitorul unei lungi linii de regi germanici, descendenți din Dumnezeu.

ale doctrinei rasei), ceea ce atrage atenția favorabilă a lui Mussolini, dar nu și acceptarea ideilor sale, a Tradiției, în perimetrul ideologiei fascismului italian.

Incongruența lui Evola cu regimul mussolinian (și congruența complementară cu ideologia Gărzii de Fier, intermediată de empatia accentuată a raporturilor sale cu Corneliu Zelea-Codreanu, în ciuda creștinismului fundamentalist arborat de acesta) ancorează în puritatea concepției sale ezoterice, în înțelegerea Tradiției indo-ariene ca ideal de ierarhie, castă și autoritate, în radicalismul antiegalitarist, elitist și viril al valorilor promovate de gândirea sa, reflectat direct în apetența pentru o vârstă eroică, precreștină, dominată de o aristocrație războinică. Pe de altă parte, spre deosebire de arianismul cultivat de către Alfred Rosenberg, rasismul evolian nu vizează geneticul, ci spiritualul, considerând că decadența raselor a început odată cu eșecul lor spiritual. Mai mult decât atât, „arian” circumscrie, în orizontul lui Evola, o calitate aristocratică și sacrală, nu una biologică, element detectabil și în legea rasială mussoliniană din 1938.

Un personaj interesant al grupului *Ur*, care, spre deosebire de Evola, cu care, probabil, împarte pseudonimul ARVO (din revista *Ur* și din continuatoarea ei, *Krur*), reușește să pătrundă în sfera puterii fasciste, este ducele Giovanni Antonio Colonna di Cesaro, ministrul antroposof al Poștei și Telegrafului în guvernul lui Mussolini. În revista acestuia, *Lo Statto Democratico*, Evola publică unele articole în care opțiunea sa elitistă, aristocratică intră în coliziune cu valorile regimului fascist, denunțat ca vid de orice bază spirituală și culturală. Fiu al Emmelinei de Renzis, cea care deținea în Italia exclusivitatea traducerii operei lui Rudolf Steiner și conducea grupul roman de studii antroposofice „*Pico della Mirandola*”, adept al politizării culturii ezoterice în vederea utilizării principiilor ei pentru ameliorarea socială, Giovanni Antonio Colonna di Cesaro încearcă, fără succes, să infiltreze în fascism doctrinele lui Rudolf Steiner. Confirmarea acestui eșec vine odată cu atentatul la viața lui Mussolini din 7 aprilie 1926, când investigarea autoarei acestuia, Violet Gibson, conduce înspre societăți secrete (suspectate că ar fi autoarele morale ale atentatului), vizate fiind mai ales Societatea Teosofică Independentă și Societatea Antroposofică, ceea ce-l plasează pe ducele antroposof într-o arie de periclitare incompatibilă cu orice acțiune în sfera puterii.

Intricatele fire ale ezoterismelor leagă numele lui Aguéli și de cel al unui alt italian, întâlnit la Cairo pe fondul implicării în campania anticolonială, Enrico Insabato, anarhist convertit la sufism, convins de oportunitatea unirii imperialismului italian cu islamul, și, se pare, agent secret al lui Giovanni Giolitti, figura politică cea mai accentuată în politica italiană de dinainte de Mussolini.

Un alt sufi al acestei epoci este Rudolf Freiherr von Sebottendorf, născut Adam Alfred Rudolf Glauer, interesat inițial de alchimie și implicat în activități teosofice și masone, experiențe care vor marca puternic felul în care abordează sufismul, iremediabil străin de mesajul său veritabil, în ciuda anilor petrecuți în spațiul islamic. Von Sebottendorf este protagonistul conexiunilor timpurii dintre ezoterism și fascism, grație calității de maestru al *Germanenorden* din München, ordin cu rădăcini teosofice și masone, care reclamă o descendență templieră și care viza restabilirea științei runelor, adorarea lui Wotan și constituirea unui imperiu arian, din care, pe fondul deziluziei provocate de Primul Război Mondial, se dezvoltă revanșard *Thulegesellschaft* (1918), grupare elitistă, deschisă aristocrației și personajelor influente în Bavaria epocii. Emblema societății era o spadă suprapusă peste o svastică și încadrată de o coroană de frunze de stejar – elemente regăsite

ulterior în instrumentarul simbolic nazist –, iar printre cei care o frecventează se află Rudolf Hess și Alfred Rosenberg⁶ (care, în timpul procesului de la Nürnberg, va declara că învățătura secretă primită în cadrul acestei societăți i-a ajutat să cucerească puterea și că fondatorii ei erau „adevărați magicieni”), dar nu și Hitler, în ciuda speculațiilor de mai târziu. În primul val al societății se numără Karl Haushofer, specialist în geopolitică, obsedat de descoperirea *Aghartei*, orașul mitic în care se concentrează înțelepciunea și bunăstarea umanității, în ciuda eșecului expedițiilor sale asiatice, precum și Dietrich Eckart, activist antisemit cu un dicurs ordonat de puritatea ariană.

Consemnările antice ale legendarei Thule (Piteas, Pliniu ce Bătrân, Tacitus, Plutarh sau Prokopios) interesează ideologia nazistă în măsura în care ele pot exploata încărcătura simbolică a acestui ținut septentrional extrem, cu lumină solară continuă în timpul verii, pandant simbolic ideal al luminii naziste. Von Sebottendorf adaugă acestor straturi deja existente în mitologia ținutului Thule, calitatea sa de leagăn al celei mai vechi civilizații, cea ariană, elevată la statutul de civilizație originară, logică ce a permis ulterior asimilarea ariană a succeselor culturale înregistrate de alte popoare.

Talentul mitografic al lui von Sebottendorf și calitatea de maestru al lui Karl Harrer (jurnalist și fondator al Partidului Muncitoresc German), pe care îl instruește să creeze *Deutsche Arbeiterverein* și *Deutsche Arbeitspartei*, preluat în 1920 de către Hitler (care îl înlătură pe Harrer), nu-i asigură acestuia supraviețuirea politică după criza declanșată de instaurarea efemerei Republici a Consiliilor Bavariei (1919), când zece membri ai *Thulegesellschaft* sunt asasinați. Considerat responsabil, von Sebottendorf se exilează în Turcia, de unde revine în 1933, când încearcă să resusciteze *Thulegesellschaft*. În același an publică volumul *Înainte de venirea lui Hitler*, în care insistă asupra rolului societății Thule în configurarea nazismului, ceea ce-i aduce o scurtă detenție urmată de exil. În 1945, trupul lui este găsit în Bosfor, ipoteza cea mai plauzibilă, pe fondul înfrângerii Germaniei, fiind sinuciderea.

Constructul mitologic al lui von Sebottendorf explodează în mentalul colectiv abia după 1933, anul în care Herman Wirth, de numele căruia se leagă *Ahnenerbe* (organizație a cărei misiune constantă a fost căutarea originilor ariene), deschide o expoziție ce urmărește demonstrarea continuității între cultura legendarei Thule și tradiția populară germană, elementele-cheie fiind cultul consacrat luminii, Soarele și solstițiul. O consecință a acestei frenezii originare a fost expediția din 1936 în Islanda, la care participă și Otto Rahn, acțiune deloc singulară în activitățile *Ahnenerbe*, angrenată în expediții asiatice și nordice, în săpături aheologice și mitologizări cu aspect științific.

În proximitatea ideologică a Societății Thule și cultivând relații cu aceasta se află Marea Lojă Luminoasă sau grupul Vrîlului, societate ezoterică din care fac parte oameni de știință, dar și indivizi cu abilități mediumnice. Potrivit lui Jacques Bergier și Louis Pauwels, autorii *Dimineții magicienilor*, acest grup a reprezentat cercul interior al societății Thule, iar Pauwels a speculat inclusiv calitatea lui Karl Haushofer (figură importantă în *Thulegesellschaft*) de membru fondator al grupului, însă nu furnizează dovezi în acest sens. Numele grupului trimite involuntar la utopia lui Edward Bulwer-Lytton, *Vrîl, or The Coming*

⁶ În viziunea căruia, rasa este exteriorizarea (aspectul exoteric) sufletului, iar istoria raselor reprezintă înainte de toate o istorie naturală și o mistică a sufletului.

Race (1871), unde Vrilul desemnează energia fluidă, capabilă în egală măsură de creație și distrugere, responsabilă pentru superioritatea rasei din interiorul Pământului. De altfel, în perimetrul ezoteric, Helena Blavatsky și Rudolf Steiner au susținut ipoteza ancorării ficțiunii lui Bulwer-Lytton în ocultism.

Dacă entitățile ficționale ale lui Bulwer-Lytton locuiesc în centrul Pământului, teza cât se poate de serioasă a lui Peter Bender, pilot în timpul nazismului, susține nu numai că Pământul este gol pe dinăuntru, ci și că noi locuim pe fața lui internă. Implicațiile psihanalitice generate de aspectul matern, protector al cavității Pământului, pe fondul insecurității germane din epocă, explică în bună măsură succesul prin care o asemenea teorie a înregistrat foarte mulți adepți, fapt ce nu a scăpat analizelor unor exegeți precum Bergier și Pauwels. Girată de Goering, *Die Hohl Welt Lehre* atrage atenția lui Hitler, care o creditează și aprobă în 1942 o expediție militară secretă în insula Rügen din Marea Baltică, menită să demonstreze teoriile lui Bender, prin intermediul experimentelor cu aparate radar.

Unul dintre paradoxurile implicării ezoterismelor în jocul politic este succesul de care se bucură anumite produse simbolice și ideologice ale unui grup fundamental elitist în rândul maselor. Cel mai bun exemplu în acest sens este cariera pe care o face swastica (*Hakenkreuz*) în timpul Celui De-al Treilea Reich. Fascinantă pentru arheologii de secol XIX, care o descoperă în tot arealul euro-asiatic (inclusiv în Troia lui Schliemann), ea translează cu ușurință în instrumentarul ezoterismului european. Astfel, în *Doctrina secretă* a Helenei Blavatsky (1888), ea îl reprezintă pe Mjölfnir, ciocanul lui Thor. În 1881, aceeași Helena Blavatsky încorporează swastica dextrogiră în ștampila oficială a Societății Teosofice. Un gest cu nuanțe extremiste face tot un teosof, pionier al ariano-sofismului, Guido von List, în 1875, când, sărbătorind 1500 de ani de la victoria triburilor germanice asupra romanilor, îngroapă opt sticle de vin în formă de swastică lângă Poarta Păgână a ruinelor de a Carnuntum (oraș militar roman, situat în apropiere de Viena). Pentru von List, ca și pentru Max Ferdinand Sebald, swastica este reprezentarea vârtejului de flăcări originare prin care zeul nordic Mundilföri a creat universul.

În aceeași sferă simbolică, Hitler se va referi la swastică numind-o „vârtej” sau „unealta generației de foc”. În interpretarea lui von List, swastica levogiră corespunde unui proces descendent, prin care se trece de la unitate la multiplicitate (similar fragmentării Tradiției guénoniene și decadentei până la criza modernității occidentale), în vreme ce swastica dextrogiră simbolizează drumul de întoarcere la divinitate. Mai mult chiar, el vede în hexagrama rezultată din suprapunerea celor două cruci, în îngemănarea celor două forțe antitetice ale oricărei creații, reprezentarea omului-zeu ariano-germanic.

Succesorul lui von List, fostul călugăr cistercian Lanz von Liebenfels este primul care, în 1907, arborează un drapel cu swastică pe castelul său din Werfenstein. Deloc întâmplător, deoarece Lanz von Liebenfels întemeiază Ordo Novi Templi, ordin gnostic care celebrează cultul arian al rasei pure (ceea ce explică faptul că în rândurile sale erau admiși exclusiv blonzi cu ochi albaștri), al cărui drapel negru era ornat cu o swastică albă.

Prin intermediul unuia dintre membri acestui ordin, Theodor Czepl, pe scena ezoterică a nazismului intră una dintre cele mai fascinante personaje, Karl Maria Wiligut (alias Lobesam, Jarl Widar, Karl Maria Weisthor), scriitor ezoteric excentric, care scrie cu caractere runice și se crede regele secret al Germaniei, motiv mai mult decât suficient pentru internarea sa în ospiciu între 1924 și 1927. Schizofrenia diagnosticată în această epocă va pune mai

târziu capăt carierei sale politice (1939), însă, între timp, el face o carieră fabuloasă în cadrul SS-ului, unde Himmler îl numește director al Departamentului de Preistorie și Istorie Timpurie. Printre altele, el desenează inelul SS (inelul cu cap de mort), concepe ritualuri pentru ceremoniile acestui corp de elită și se implică în configurarea simbolică a castelului Wewelsburg ca nou centru al lumii. Datând din secolul al XVII-lea, castelul din Westphalia se convertește într-un spațiu ritualic de inițiere a liderilor SS. Astfel, primul nivel al turnului nordic reface simbolic Walhalla (unde sunt depozitate inelele celor morți în luptă), iar cel de-al doilea adăpostește o sală cu coloane, în podeaua căreia sunt intarsiate radial douăsprezece rune. În magia operativă creată de Wiligut, un rol important îl joacă *Halgarita Sprüche*⁷, 38 de versuri pe care el pretindea că le-a învățat în copilărie, un soi de mantra prin care era invocată memoria ancestrală.

Separarea swasticii de corpusul ezoteric se datorează unor ideologi ai naționalismul rasial german – Ernst Ludwig Krause și Alfred Schuler –, însă responsabilitatea pentru adoptarea ei ca simbol al nazismului aparține Societății Thule și organizației care i-a precedat, Ordinul Germanilor. Ambele afișează swastica pe coperta publicațiilor lor, iar unul dintre membrii lor, Friedric Krohn, publică în 1919 un memorandum – *Ar fi swastica potrivită ca simbol al Partidului Național-Socialist?*. El avea în vedere swastica dextrogiră, interpretată pozitiv în budism, ca aducătoare de noroc și sănătate, asimilată simbolic Soarelui victorios. Faptul că Societatea Thule și partidul condus de Hitler au păstrat swastica levogiră, care trimite la decadență și moarte, a alimentat speculațiile privind latura funestă și ocultă a hitlerismului.

Familiarizarea lui Hitler cu swastica a fost atribuită, fără a fi demonstrată, copilăriei la Lambach, unde amvonul bisericii conținea o stemă cu swastică. Certă este însă prezența acestui simbol în Viena tinereții sale, pe coperta revistei ariano-sofiste *Ostara*, editată de von Liebenfels, unde ea avea deja o conotație antisemită, care va deveni dominantă în *Mein Kampf*. Cealaltă dominantă a swasticii este simbolistica solară, convertită pe linie mitologică într-o dovadă a originii septentrionale a culturii. Lăsând la o parte opțiunea simbolică și supozițiile unor exegeți⁸, nimic nu indică apartenența lui Hitler la vreo societate secretă, însă încărcătura sa charismatică, trecutul militar și discursul inflamant fac din el candidatul ideal pentru interesele primului eșalon al Societății Thule. Eckart, Haushofer sau Hess funcționează aproape ca niște maeștri în configurarea imaginii de rol a lui Hitler. Succesul inițierii lor se vede în concepția quasi-religioasă (dar nu ocultistă) a național-socialismului, Hitler însuși mărturisindu-i lui Hermann Rauschning: „*Cei care nu văd în național-socialism decât o mișcare politică nu știu mare lucru despre el. Național-socialismul este mai mult decât o religie: este voința de a crea supraomul*”⁹. Iar supraomul se întemeia pe mitul sângelui, ceea ce a justificat atât selecția, cât și genocidul. Celelalte produse accentuate ale influenței

⁷ Textul este scris într-un amestec de germană modernă, germană medievală, limbi nordice, gramatică gotică și o limbă creată de Guido von List. *Incantația heraldică a Regelui-Înțelept* furnizează o mostră din acest text: „Treve Korune, treve Pergh / treve Asa, treve Zwergh / treve Jötun, treve Mar / Aes treve Weis Kunig / treve Lew, rout Ar.”

⁸ Cea mai interesantă fiind poate interpretarea oferită de Savitri Devi (Maximiani Portas), care vede în Hitler o încarnare a Sinelui colectiv divin al umanității ariene.

⁹ Apud: Gérard & Sophie de Sède, *Ocultismul în politică. De la Pitagora până în zilele noastre*, ed. a II-a, revizuită, traducere din limba franceză de Radu I. Petrescu, Editura Nemira, București, 2006, p. 304; Mărturie posibil apocrifă, dacă avem în vedere obstinția cu care Rauschning construiește un Hitler ezoteric.

ezoterice în nazism sunt concepția elitistă a societății, vizibilă în selecția SS-ului, respectiv, imaginea mitică a identității germane.

Situat în afara oricărei societăți secrete, dar promovat și grație mecanismelor simbolice puse în funcțiune de grupări ezoterice orientate naționalist, Hitler interzice în 1935, prin decret, orice grupare cu orientare internațională, adică aproape orice grupare ezoterică, inclusiv una născută în spațiul german, Antroposofia steineriană. Ca o curiozitate, aceasta este tolerată și servește ideologia inamicului, un exemplu în acest sens fiind oferit de medicul și consilierul lui Winston Churchill, Walter Johannes Stein, antroposof austriac, promotor al ideii că Sfântul Graal se va manifesta în lume ca formă economică globală și va duce la disoluția frontierelor naționale, totul sub coordonarea unui nebulos Ordin al lui Christos. Societatea globală actuală pare să confirme premoniția lui Stein, cu excepția faptului că agentul ocult al acestei evoluții suportă alte transformări identitare în mereu adaptativa Mare Polemică Narativă.

Bibliografie:

Alfred Rosenberg, *Der Mythos des 20. Jahrhunderts. Eine Wertung der seelisch-geistigen Gestaltenkämpfe unserer Zeit*, Hoheneichen-Verlag, München, 1942

Bernardi, Guardi, del Ponte, de Turre, Di Vona, Galli, Lami, Mola, Rossi, *Delle rovine e oltre. Saggi su Julius Evola*, A cura di Mario Bernardi Guardi e Marco Rossi, Antonio Pellicani Editore, Roma, 1995

„Buletinul anti-iudeo-masonic. Organ al Institutului de Cercetări Iudeo-Masonice”, an I, nr. 1, ianuarie, 1930

„Buletinul Marelui Orient al României”, an II, no. 2, mai 1930

Diorama. *Problemi dello spirito nell'etica fascista. Antologie della pagina speciale di „Regime fascista” diretta da Julius Evola*, Vol I, 1934-1935, A cura di Marco Tarchi, Ed. Europa, Roma, 1974

Esoterismo e fascismo. Storia, interpretazioni, documenti, A cura di Gianfranco de Turre, con 24 illustrazioni e documenti, Edizioni Mediterranee, Roma, 2006

Gérard & Sophie de Sède, *Ocultismul în politică. De la Pitagora până în zilele noastre*, ed. a II-a, revizuită, traducere din limba franceză de Radu I. Petrescu, Editura Nemira, București, 2006

Julius Evola nei rapporti delle SS, A cura di Gianfranco de Turre e Bruno Zoratto, Introduzione e traduzione di Nicola Cospito, Fondazione Julius Evola, Europa Libreria Editrice, Roma, 2000

Julius Evola, *Tous les écrits de Ur & Krur (1927 – 1928 – 1929). „Introduction a la magie” (1955)*, Signés Arvo – Agarda – Iagla, Archè, Milano, 1986

Mark Sedwick, *Against the Modern World. Traditionalism and the Secret Intellectual History of the Twentieth Century*, Oxford University Press, New York, 2004

Nicholas Goodrick-Clarke, *Black Sun. Aryan Cults, Esoteric Nazism and the Politics of Identity*, New York University Press, New York and London, 2001

Nicholas Goodrick-Clarke, *Les racines occultes du nazism. Les sectes secrètes aryannes et leur influence sur l'idéologie nazie*, Traduit de l'anglais par Armand Seguin, Camion Noir, 2000

Polemical Encounters. Esoteric Discourse and Its Others, Edited by Olav Hammer and Kocku von Stuckard, Brill Academic Publishers, Leiden-Boston, 2007

Rosa Sala Rose, *Dicționar critic de mituri și simboluri ale nazismului*, traducere și prefață de Mirela Petcu, Editura Paralela 45, Pitești, 2005

Stephen E. Flowers, PhD., Mildred Moynihan, *The Secret King. The Myth and Reality of Nazi Occultism*, Dominion Feral House, Port Townsend, 2007